

Edele kunst. Over luxepaarden en werkpaarden. Dat is de (werk)titel van één van de tentoonstellingen die voor volgend jaar in het Veenkoloniaal Museum in de planning staan. Paard en mens, al lange tijd hebben ze een bijzondere verbondenheid. Het paard vertolkt bij alle rangen en standen van de bevolking een rol. Op het boerenland vertrouwt men op de kracht van het paard en bij de elite is de paardensport een geliefde vorm van vermaak en vertier. De vroegste afbeelding van het paard is te vinden in de grotten van Lascaux en dateert uit circa 15.000 voor Christus. Het paard heeft sinds de oudheid veel kunstenaars geïnspireerd. Zo ook in Groningen, paardenprovincie bij uitstek.

Totstandkoming van de tentoonstelling

Op een avond kwam er in een boek dat ik las over negentiende-eeuwse kunst een parmantig hondje voorbij. Het eigenwijze karakter van het hondje spatte van het doek. Natuurlijk las ik het onderschrift: 'vervaardigd door Otto Eerelman'. Hij was een van de bekendste specialisten van het populaire dierengenre van de negentiende eeuw en een bekende Groningse (hof)schilder.

Edele kunst. Over luxe paarden en werkpaarden

Een tentoonstelling in het Veenkoloniaal Museum Veendam

Door: Celine Vister
Beeld: Duncan Wijting
en Museum Nienoord

In de late negentiende eeuw heerste er een traditie-brekende tendens in de kunstwereld. Met de komst van het impressionisme rond deze tijd kwam ook de dierschilderkunst in een nieuw daglicht te staan. Waar men in de zeventiende en achttiende eeuw vooral geïdealiseerde dieren verbeeldde, ging men tijdens het impressionisme de dieren tonen zoals ze daadwerkelijk waren. Eerelman (1839-1926) schilderde

glanzende vachten, beheerste de wetenschap van de dierlijke anatomie en had een rijke kennis van verschillende rassen en dieren. Allemaal zaken die de kunstenaar de nodige bagage geven in dit allerminst eenvoudige genre. Een beweeglijk paard of onrustige hond staat niet stil, poseert niet op afroep. Juist daarom moest de kunstenaar goed onderlegd zijn. Eerelman hield van vrolijke en soms verhalende

composities. Hij spitste zich vooral toe op paarden en honden. Geïnspireerd door het kleine hondenportretje, baande ik mij een weg in de wereld van Eerelman. Opvallend was de bijzondere band en connectie met het Veenkoloniaal Museum. Het museum werd opgericht door Ploeglid Geert Hendrik Streurman (1892-1976). Eerelman was niet alleen zijn leraar, maar ook goede vriend en zelfbenoemd 'levensadviseur'.

Daarnaast is de provincie Groningen een paardenprovincie pur sang. Paarden werden gebruikt als transportmiddel, stapten met hun scheepsjagers langs de kanalen, ze ploegden door de klei en maakten het uitgestrekte land rul. Ook de paardensport was geliefd, veel gemeenten in Groningen hadden een eigen drafbaan en er waren bekende paardenfokkerijen alom. Zo werd het idee voor deze tentoonstelling geboren, een tentoonstelling over het paard in de Groningse kunst.

Tegenhanger

Een interessante tegenhanger van Eerelman is de Groninger kunstenaar Tabertus Melissen (1906-1983), een bekende in de vroegere paardenwereld. Hij zat net als Eerelman op de Academie Minerva. Met de trein reisde hij het hele land door om paarden te tekenen en schilderen. Van bekende sportpaarden tot geliefde huispaarden, Melissen bestudeerde ze aandachtig en vertaalde ze naar het canvas. Hij was een echte broodschilder, maar desalniettemin zeer getalenteerd. Hij weet de karakters van de dieren te vangen op doek.

Eerelman was zijn grote voorbeeld en inspiratiebron. Beide kunstenaars hebben ieder een andere stijl en achtergrond. Ze leefden elk in een andere tijd. Eerelman de populaire en bekende hofschilder, Melissen een stuk minder bekend, maar ook gewaardeerd. Juist door deze verschillen te laten zien aan de bezoekers kunnen we een breder beeld schetsen van de paardenkunst in Groningen. En vandaar ook de gekozen ondertitel: over luxe paarden en werkpaarden.

Museale kunstwerken

Het Veenkoloniaal Museum is in het bezit van het kunstalbum Paardenrassen. In dit album worden 47 paardenrassen beschre-

ven en de teksten worden begeleid met mooie chromolithografieën van Eerelman's hand. Voor deze tentoonstelling zal dit kunstalbum worden gerestaureerd. Wij werken hiervoor samen met het bedrijf Art Salvage uit Vlaardingen. Zij hebben de juiste expertise voor dit project. Een selectie van de gerestaureerde chromolithografieën zal worden getoond op zaal. Daarnaast tonen wij museale bruiklenen van onder andere het Groninger Museum en Museum Stad Appingedam. Verder heb ik een aantal andere interessante museale stukken op het oog waarvoor ik een bruikleenaanvraag ben gestart.

De media

Het idee voor deze tentoonstelling werd door de media goed opgepakt. Via oproepen in de krant en op de radio heb ik veel reacties mogen ontvangen van mensen die een werk van Eerelman of Melissen in hun bezit hebben. Beide schilders hebben veel kunst vervaardigd, dus de private markt is rijkelijk voorzien van hun werk. De achtergronden van deze mensen lopen uiteen van kunstverzamelaars tot mensen uit bekende paardenfamilies en vroegere paardeneigenaren. Het zelf opsporen van kunstwerken in privé-eigendom leidt vaak tot een dood spoor. Daarom is juist voor een

dergelijke tentoonstelling de samenwerking met pers en publiciteit onmisbaar.

Nazaten

Tot slot ben ik op bezoek geweest bij de zoons van wijlen Tabertus Melissen. Zij hebben beiden nog een mooie collectie in hun bezit en willen meewerken aan de tentoonstelling door het museum een aantal stukken te lenen. Verhalen uit de eerste hand over hun vader zorgen ervoor dat de kunstwerken nog meer tot de verbeelding gaan spreken. Bovendien hebben zij ook mooie stukken van het creatieve proces bewaard; een schilderspalet, schetsen, inspiratieboeken waar Eerelman in voor komt.

Door deze objecten kom je nog dichterbij de kunstenaar en zijn creaties. Het is voor mij als conservator waardevol om zo een mooie mix te mogen tonen van zowel kunstwerken uit privéverzamelingen, die normaal niet voor het publiek te zien zijn, en museale kunstwerken. Op deze manier wordt het een bredere en unieke tentoonstelling.

De opzet

De opzet van de expositie zal per

schilder zijn. Het zijn zoals eerder genoemd kunstenaars met veel verschillen en met levens in andere tijden. Dit maakt dat vergelijking van beide kunstenaars niet nagestreefd moet worden. De tentoonstelling zal geen opsomming worden van paardenrassen, maar het paard en al haar facetten in de kunst zal centraal staan. Soms is dat groot in de hoofdrol, soms is dat in de subtiële bijrol van een verhalende compositie. Begeleidend aan de tentoonstelling

zullen wij verschillende activiteiten organiseren voor jong en oud. We werken met een klein en bedreven team bij het Veenkoloniaal Museum, ik denk graag mee met het organiseren van passende activiteiten. Rondom deze tentoonstelling organiseren we een lezing over de geschiedenis van het paard, een lezing over het paard in de kunst, een workshop dierenschilderijen maken en het knutselen van je eigen paard of eenhoorn voor kinderen. Ik kijk er

naar uit om samen met mijn collega's en vrijwilliger collega's een mooie tentoonstelling neer te zetten.

De tentoonstelling Edele Kunst is te zien vanaf 2 juni 2024 tot en met 22 september 2024.

Veenkoloniaal Museum
Museumplein 5
9641 AD Veendam
www.veenkoloniaalmuseum.nl

